

дошки (Padlet, Miro), системи опитувань (Mentimeter, Kahoot) та інструменти для спільного редагування документів (Google Docs, Microsoft Teams) сприяють розвитку співпраці та формуванню відчуття спільності [3].

Таким чином, конкретизація педагогічних умов дозволяє чітко визначити ті практичні механізми, які забезпечують ефективність міжособистісної взаємодії у дистанційному навчанні.

Висновки. Формування міжособистісних взаємин у дистанційному навчанні можливе лише за умови цілеспрямованої організації педагогічного середовища, яке базується на інтерактивності, співпраці та підтримці. Педагогічні умови мають бути спрямовані на розвиток комунікативної культури, партнерських відносин та забезпечення регулярного зворотного зв'язку. Таким чином, дистанційне навчання постає не як бар'єр для міжособистісної взаємодії, а як новий простір для її розвитку за умови належної педагогічної підтримки.

Бібліографічний список:

1. Макаренко Н. М. Психолого-педагогічні умови забезпечення якісного навчання сучасних студентів дистанційного формату. *Психологія і педагогіка*. 2023. № 5.
2. Трубачева С. Можливості підручника в забезпеченні педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання. Інститут педагогіки НАПН України. 2023.
3. Ховрич М. О., Брехунець А. І., Петриченко В. О. Психолого-педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів. *Вісник. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 12 (168).

Герлянд Т. М., доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут професійної освіти НАПН України
E-mail: Alfina_G@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний розвиток професійної освіти в Україні актуалізував проблему розвитку нових нестандартних підходів до неї. Головним завданням при цьому є формування особистості нової генерації, яка відповідає вимогам суспільства, здатна

працювати у творчому середовищі та орієнтована на майбутню професійну діяльність. Це є підставою для позиціонування творчого потенціалу особистості як динамічного утворення, яке включає певні творчі елементи, а також сукупність психічних ознак, що сформувалися в неї протягом певного періоду. За сприятливих обставин творчий потенціал надає змогу генерувати ідеї, створювати й удосконалювати матеріальні та духовні цінності. Відповідно, оцінювання і розвиток творчого потенціалу є важливим і необхідним у будь-якій професійній діяльності.

Аналіз наукових джерел з проблеми розвитку творчого потенціалу особистості засвідчує, що серед учених немає однотайної термінологічної єдності щодо тлумачення дефініції «творчий потенціал особистості». Розходження констатувальних тлумачень щодо досліджуваного терміну спричиняє, на нашу думку, певні теоретичні і методичні огріхи дослідників у проектуванні процесів формування та розвитку цього феномену особистості. Зважаючи на зазначене, зупинимо увагу на визначенні понять «творчий потенціал», «творчий потенціал здобувача професійної освіти». Зауважимо, що під визначенням найчастіше розуміють логічну операцію, результатом якої є розкриття змісту поняття або встановлення значення терміну, який позначає це поняття [2, с. 50]. Для цього необхідно встановити певний перелік ознак, які мають відрізнити це поняття від подібних. Насамперед, спробуємо надати реальне визначення поняттю «творчий потенціал» [3, с. 89] При цьому будемо орієнтуватися на такі логічні правила створення дефініції [5, с. 147]: визначення має бути чітким і ясным; обсяги визначуваного і визначального виразів мають бути рівні; визначення не повинно бути суперечливим та не утворювати в собі протиріччя. У чисельних наукових працях дослідники найчастіше вказують на такі ключові поняття, як: ресурс творчих можливостей; інтегральна якість особистості; складна характеристика особистості; складна властивість особистості; складне утворення особистості; цілісна сукупність здібностей тощо.

Орієнтуючись на правила та вимоги до виконання цієї логічної операції, виділимо основні суттєві ознаки творчого потенціалу. Передусім особа, що володіє творчим потенціалом, має певний комплекс творчих здібностей. Найчастіше під ними розуміють здатність людини до творчої діяльності, здатність породжувати нові, оригінальні ідеї та продуктивно вирішувати

проблемні ситуації. При цьому творчі здібності є певним сплавом якостей людини, до яких відносять: творче мислення, свідомість, інтуїцію, уяву, спостережливість, пам'ять, волю, емоційність, здатність до саморегуляції, самооцінку та інше.

Отже, першою суттєвою видовою ознакою поняття «творчий потенціал» виокремлюємо «ресурс творчих здібностей фахівця». По-друге, у дефініцію досліджуваного поняття, на нашу думку, слід ввести суттєву видову ознаку, яка має відобразити інтеграцію, цілісність компонентів-складників цього психологічного утворення особистості. Мова про внутрішні можливості особистості щодо здійснення творчої дії, яку у визначенні називаємо «внутрішній потенціал», що містить інваріантну і варіативну складову. По-третє, вартує вказати, що творчий потенціал особистості виявляється у творчій діяльності. Нагадаємо, що логіка цієї діяльності передбачає такі етапи: логічний аналіз та усвідомлення проблеми; формулювання гіпотези (гіпотез); інтуїтивне розв'язання проблеми; формалізація нового знання; перевірка правильності розв'язання проблеми. Саме залучення здобувачів професійної освіти до продуктивної, творчої діяльності, з конкретними методиками поетапного розвитку їх творчих здібностей має бути визнаною тим фактором, від якого залежить розвиток особистості в цілому [1, с. 43]. Тому третьою суттєвою видовою ознакою творчого потенціалу виділяємо «творчу професійну діяльність». Природно, в психологічній структурі діяльності завжди маємо виділяти результат. Зауважимо, що у творчій діяльності, насамперед, результати мають відповідати критеріям новизни і оригінальності. Зіставляючи обґрунтовані суттєві видові ознаки зі змістом творчої професійної діяльності здобувача професійної освіти, наприклад майбутнього кухаря-кондитера, визначаємо творчий потенціал як інтегральне особистісно-професійне утворення, що містить інваріантну та варіативну складові, є ресурсом творчих здібностей фахівця і виявляється в ефективній творчій діяльності.

У чому полягають особливості проблеми формування творчої потенціалу здобувача професійної освіти за сучасних умов? По-перше, практика показує, що сучасний рівень професійної діяльності виявляється недостатнім для повноцінного вирішення даної проблеми. Ще й досі випускаються фахівці з недостатньо розвиненим творчим потенціалом, отже не підготовлені до роботи у сучасних динамічних професійних та

соціальних умовах. По-друге, змінюються критерії оцінки здібностей майбутніх фахівців. Професійна компетентність, ерудованість були й залишаються суттєвими професійними якостями спеціаліста [4, с. 56]. Але в умовах прискорення науково-технічного прогресу та ускладнених інформаційних процесів цього вже замало. Необхідне виховання і самовиховання високої методологічної культури мислення, розвитку професійних здібностей, щоб не лише орієнтуватися у вирі професійної та наукової інформації, але й правильно її обробляти, вміти самостійно шукати нову інформацію і адекватно застосовувати її на практиці. По-третє, для сучасного підходу до проблеми суттєво і те, що акцент переноситься на самостійність та відповідальність здобувача професійної освіти за формування його творчої активності [6, с. 20]. Вже багато років пропагується, що він повинен бути активним суб'єктом власного розвитку і самореалізації як у професійній діяльності, так і у житті в цілому. Однак, поки що досить часто здобувач професійної освіти виступає об'єктом навчання і розвитку. Відповідальність з нього часто знімається або не є повною, самостійність суттєво звужена. І по-четверте, формування творчої активності здобувачів професійної освіти потребує творчої самовіддачі від викладачів закладу професійної освіти, примноження та розвитку їхнього творчого потенціалу, якісних перетворень у стилі науково-викладацької діяльності і підвищення культури педагогічної взаємодії зі здобувачами.

Здобувачі не мають відчувати тиску педагогів, щодо оцінювання рівня знань, що сприяє реалізації їх творчого потенціалу. Ефективним рішенням також є застосування професійно-орієнтованої комплексної методики, спрямованої на формування творчого потенціалу здобувачів професійної освіти у межах професії, починаючи з першого курсу і до завершення навчання. Ця методика органічно поєднує методи, способи, форми і засоби розвитку творчих здібностей здобувачів в урочній, гуртковій і позанавчальній діяльності та передбачає наявність відповідного навчально-методичного забезпечення.

Бібліографічний список:

1. Герлянд Т. М. Методика застосування проектної технології навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2018. № 1(42). С. 42–45.

2. Герлянд Т. М. Педагог професійної школи: методичний посібник. Київ: ІПТО НАПН України, 2009. 232 с.

3. Мелько М. В. Розвиток творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів у процесі професійної підготовки. Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, 2021. 294 с.

4. Нікітіна І. В. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців як складової комунікативного потенціалу українського суспільства. *Україна у стані перманентного вибору: духовно-культурні, соціально-економічні та політико-правові стратегії: матеріали X Ювілейної науково-практичної конференції (20 травня 2010 р).* Київ: НУХТ, 2010. С. 55–59.

5. Особов І. П. Умови, що сприяють формуванню креативності студентів у навчально-освітньому середовищі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2012. № 4 (239). С. 146–151

6. Herliand T. M. Professional training of future skilled workers in professional (vocational) education schools based on modular and competence approach. *Scientific herald Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional pedagogy.* 2019. № 2. С. 18–23.

Гіржева О.М., доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет
E-mail: olgagirzheva@ukr.net

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ТА ТВОРЧОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сьогодення питання розвитку креативності та творчості у всіх суб'єктів освіти, на наш погляд, є однією з найактуальніших проблем. Це обумовлено стрімкою динамічністю змін, що відбуваються в соціумі і саме це вимагає залучення до всіх структур господарської діяльності розвинених особистостей, креативних, творчих, здатних у ситуації невизначеності генерувати нові ідеї та продуктивно реалізовувати їх на практиці.

Сьогодні творчість та креативність вже не є прерогативою лише фахівців так званих «творчих професій», тобто діячів культурної сфери чи мистецтва, оскільки суб'єкти практично всіх сфер діяльності, поряд зі знаннями та професійно специфічними вміннями, також повинні мати розвинені здібності до